

Väljaandja:
Akti liik:
Teksti liik:
Avaldamismärge:

Vabariigi Valitsus
määrus
algtekst
RT 1993, 7, 106

Õigusvastaselt võõrandatud vara tagastamise korra kohta

Vastu võetud 05.02.1993 nr 36

(õ) 20.11.2008 12:50

Eesti Vabariigi Valitsusmäärab:

1. Kinnitada "Õigusvastaselt võõrandatud varatagastamise kord" (juurde lisatud).
2. Kinnitada Vabariigi Valitsuse 28. augusti 1991. a. määrusega nr. 161 kinnitatud "Õigusvastaselt võõrandatud varatagastamise ja kompenseerimise avalduste esitamise ja läbivaatamise ning tõendite esitamise ja hindamise korras" (RT 1991, nr. 28, art. 335) tehtavad muudatused ja täiendused (juurdelisatud).
3. Tunnistada kehtetuks Vabariigi Valitsuse 4. septembri 1992. a. määrusega nr. 261 "Maa- ja põllumajandusreformi kiirendamise kohta" kinnitatud "Õigusvastaselt võõrandatud talumaa tagastamise kord" (RT 1992, nr. 35, art. 472).
4. Kohaldada õigusvastaselt võõrandatud varatagastamisel Vabariigi Valitsuse 4. septembri 1992. a. määrusega nr. 261 kinnitatud "Ühistatud varatagastamise ja naturaalskeemide ning muu ühistatud varade hulka kuuluva õigusvastaselt võõrandatud varatagastamise korda" ainult sedavõrd, kui võrdseereguleerib ühistatud vara naturaalskeemide tagastamist. Seepiirangi laiene nimetatud korralisale "Tähtsamate ühistatud varade hinna ümberarvestuse koefitsiendid".
5. Tunnistada kehtetuks Vabariigi Valitsuse 23. jaanuari 1992. a. määrus nr. 25 "Õigusvastaselt võõrandatud varatagastamise ja kompenseerimise avalduste esitamise ja läbivaatamise ning tõendite esitamise ja hindamise korra muutmise kohta" (RT 1992, nr. 3, art. 54).

Välisminister peaministri ülesannetes T. VELLISTE

Justiitsminister K. KAMA

Riigisekretär Ü. KAEVATS

KINNITATUD
Vabariigi Valitsuse
5. veebruari 1993. a.
määrusega nr. 36

Õigusvastaselt võõrandatud vara tagastamise kord

I. Üldsätted

1. Käesolev õigusvastaselt võõrandatud vara tagastamise kord (edaspidi - kord) on kehtestatud omandireformialusteseaduse (RT 1991, nr. 21, art. 257) paragrahvi 12 lõike 5, maareformiseaduse (RT 1991, nr. 34, art. 426) paragrahvi 38, põllumajandusreformi seaduse (RT 1992, nr. 10, art. 143) paragrahvi 29 ja seaduse "Endisel individualiseeritava kujukulsäilinud õigusvastaselt võõrandatud vara tagastamise kiirendamise kohta" (RT 1992, nr. 33, art. 419) paragrahvi 1 alusel.
2. Õigusvastaselt võõrandatud vara (edaspidi - vara) tagastamisel juhendatakse seadustest, käesolevast korrast ning muudest õigusaktidest.
3. Vara tagastamise protseduurilised küsimused, mille lahendamist seadused, käesolev kord ega muud õigusaktid eireguleeri, otsustavad kohaliku omavalitsuse täitevorganid.
4. Varatagastamise kehtestada täiendavaid piiranguid ega lisanõudeid, võrreldes seaduste ning nende alusel vastuvõetud Vabariigi Valitsuse määrustega.

5. Vara tagastamine toimub vastavalt tagastamiseüldkorraleniivõrd, kui võrd see pole reguleeritud vara mõnede liikidekohtakehtestatud erinormidega.

6. Vastavalt omandireformi aluste seaduseparagrahvile 19 lahendatakse vara tagastamisel tekkivad vaidlused kohtu korras.

Omandireformi õigustatud ja kohustatud subjektid võivad esitada kaebusi seoses vara tagastamise käigus tehtud otsuste võitoeingutega nende riigi- ja kohaliku omavalitsuse organitele ning ametiisikutele, kes on pädevad neid otsuseid võitoeinguid muutama või tühistama.

II. Õigusvastaselst võõrandatud vara tagastamise üldkord

7. Vara tagastamise menetlus koosneb järgmistest osadest: 1) vara võõrandamise õigusvastasuse, vara koosseisu jaendise (õigusjärgse) omaniku tuvastamine ning õigustatud subjektide kindlaksmääramine (varatagastamist ettevalmistav menetlus);

2) vara tagastamise otsuse vastuvõtmine;

3) õigustatud subjektidele vara tagastamine.

8. Vara tagastamine võib toimuda seaduses ettenähtud juhtudel tagastamise kiirendatud menetlusega. Sel juhul jäetakse õigustatud subjekti taotlusel või nõusolekul osamenetlustoiminguid tegemata (vt. käesoleva korra punkti 31).

9. Varatagastamise menetlust kajastab õigusvastaselst võõrandatud vara toimik, kuhu paigutatakse selles asjas esitatud, kogutud või koostatud dokumendid ning vastuvõetud otsused. Toimiku avab õigusvastaselst võõrandatud varatagastamise jakompenseerimise avalduse vastuvõtja avalduse vastuvõtmisel ning toimik lõpetatakse pärast vara õigustatud subjektidele üleandmist.

Lõpetatud õigusvastaselst võõrandatud vara toimiku annab maa- või linnavalitsus alatiseks säilitamiseks üle arhiivile.

Maatagastamise kohtakoostatakse õigusvastaselst võõrandatud vara toimikule veel maa tagastamise toimik (vt. käesoleva korra punkti 51).

Vara tagastamist ettevalmistav menetlus

10. Vara tagastamise menetlust alustatakse tähtaegseltesitatud õigusvastaselst võõrandatud vara tagastamise jakompenseerimise avalduse alusel. Tähtaegseltes esitatuteks loetakse avaldused, mis esitati 17. jaanuariks 1992. a. (kaasa arvatud) ning avaldused, mille esitamise tähtaeg on ennistatud seaduse "Avalduste esitamise tähtaegade ennistamise korras õigusvastaselst võõrandatud vara tagastamisel ja kompenseerimisel" (RT 1992, nr. 27, art. 353) alusel. Avalduste vastuvõtmisel ja läbivaatamisel ning tõendite kogumisel juhendatakse Vabariigi Valitsuse 28. augusti 1991. a. määrusega nr. 161 kinnitatud "Õigusvastaselst võõrandatud vara tagastamise jakompenseerimise avalduste esitamise ja läbivaatamise ning tõendite esitamise juhendamise korras" (RT 1991, nr. 28, art. 335) (edaspidi - "Avalduste läbivaatamise kord").

11. Kui õigusvastaselst võõrandatud vara on tagastatud või kompenseeritud juba Eesti NSV Ministrite Nõukogu 20. veebruari 1989. a. määruse nr. 81 "Massirepressioonidel läbikannatanutele varatagastamise ja kahju hüvitamise korra kohta" (ENSV Teataja 1989, nr. 10, art. 118) või muul alusel, siis selle vara osas omandireformi aluste seaduse alusel vara tagastamise menetlust eialustata või juba alustatud menetlus lõpetatakse.

12. Vastavalt Eesti Vabariigi Ülemnõukogu 20. juuni 1991. a. otsuse "Omandireformi aluste seaduse rakendamise kohta" (RT 1991, nr. 21, art. 258) punktile 5 lahendatakse Eestist Saksariigis sõlmitud lepingute alusel lahkunud isikutele õigusvastaselst võõrandatud varatagastamise või kompenseerimise küsimused riikide vaheliste lepingutega määratud korras.

13. Vastavalt Eesti Vabariigi Ülemnõukogu 19. detsembri 1991. a. otsuse "Eesti Vabariigi maareformi seaduse rakendamise kohta" (RT 1991, nr. 45, art. 567) punkti 2 alapunktile 1 reguleeritakse nende leendele omandite maaomanikele, kelle maa omandi riigistati Eesti Vabariigi poolt 1939. ja 1940. aastal (kuni 16. juunini 1940. a.) NSV Liidu sõjaväebaasidele andmiseks, ja nende õigusjärglastele maa tagastamisega seotud küsimused eraldiseadusega.

14. Õigusvastaselst võõrandatud vara tagastamise jakompenseerimise maakonna- ja linnakomisjonidele (edaspidi - kohaliku komisjonid) valmistavad käesoleva korra punktis 19 märgitud küsimuste otsustamiseks vajalikud materjalid ettemaa- ja linnavalitsuste poolt avalduste vastuvõtmiseks ja tõendite kogumiseks moodustatud struktuuri- või allüksused. Maa- ja linnavalitsused võivad nende materjalide ettevalmistamise panna alla, linnavõi alevi kohaliku omavalitsuse täiteorganitele nõusolekul või olemasolevatele struktuuri- või allüksustele.

Ühistatud vara puhul otsustab kohalik komisjon käesoleva korra punktis 21 märgitud küsimused põllumajandusreformi komisjonide ettepanekul.

15. Õigusvastaselt võõrandatud vara tagastamise jakompenseerimise avaldus tuleb lugeda esitatuks, kui see on esitatud tähtaegselt maa- või linnavalitsusele, tema pooltmoodustatud struktuuri- või allüksusele või vara asukoha järgsele esmatasandi kohaliku omavalitsuse organile.

Ühistatud vara suhtes loetakse esitatuks ka need avaldused, mis on tähtaegselt esitatud vastavale ühismajandile.

16. Kui pärast õigusvastaselt võõrandatud vara tagastamise ja kompenseerimise avalduse vastuvõtmist selgub uusi asjaolusid selle vara kohta (vara suurus ja koosseis, endine omanik jm.), teeb materjalides vajalikud täiendused ja täpsustused avaldajate poolt esitatud või kogutud tõendite alusel käesoleva korrapunkti 14 märgitud materjalide ettevalmistaja.

Kui uued asjaolud ilmnevad pärast kohaliku komisjoni otsuse vastuvõtmist, talitatakse "Avalduste läbivaatamise korra" punkti 36 sätete kohaselt.

17. Kui õigusvastaselt võõrandatud vara tagastamise jakompenseerimise avalduse tähtajaks esitanud isik suri pärast avalduse esitamise tähtaega, otsustatakse vara tagastamine temapoolt esitatud avalduse alusel. Avalduse esitanud isiku pärijatelon õigus taotleda tagastatava vara pärimist tsiviilõiguse normides ettenähtud korras.

18. Käesoleva korra punkti 14 ettenähtud materjalide ettevalmistajad esitavad kohalike komisjonile õigusvastaselt võõrandatud vara toimiku ning kohaliku komisjoni otsuse eelnõu.

Valla-, linna- või alevivalitsus, kellele on pandud kohalike komisjonile materjalide ettevalmistamine, võib koostöömikuga esitada oma otsuse tuvastatavate ja kindlaksmääratavate asjaolude kohta. Kui kohalik komisjon nõustub selle otsusega, võib ta oma otsuses piirduda selle kinnitamisega.

19. Kohaliku komisjoni otsuses tuvastatakse või määratakse kindlaks:

1) vara võõrandamise õigusvastatus;

2) vara endine (õigusjärgne) omanik;

3) vara koosseis;

4) õigustatud subjektid ning igale õigustatud subjektile kuuluva mõtteline osatagastamisele kuuluva varast võimääratavast kompensatsioonist.

Otsuses märgitakse õigustatud subjekti kohta, kas taotleb vara tagastamist, selle kompenseerimist, asendusmaad või loovutab varaks oleva maa tagastamise või asendusmaasaamisenõude õiguse seaduses sätestatud korras teisele isikule.

20. Kohalik komisjon jätab esitatud taotluse ka täielikult või osaliselt rahuldamata, kui taotlus ei ole kooskõlas õigusvastaselt võõrandatud vara tagastamise ja kompenseerimise reguleerivate seaduste või muude õigusaktidega või kui esitatud ja kogutud tõendid on küsimuse otsustamiseks ebapiisavad ning komisjoni arvates pole võimalik täiendavaid tõendeid hankida.

Otsustamata rahuldamata jätmise kohtapeab sisaldama rahuldamata jätmise põhjenduse, milles viidatakse nende seaduste või muude õigusaktidele, millele taotlus eivastab, või märgitakse asjaolud, mis on jäänud tõendamata.

21. Kohaliku komisjoni poolt ühistatud vara kohtavastuvõetavas otsuses märgitakse ühistatud vara endised (õigusjärgsed) omanikud, õigustatud subjektid ja neile kuuluva mõtteliste varaosade suurus.

22. Kohaliku komisjonid juhivad otsuste tegemisel järgmist: "Avalduste läbivaatamise korra" punkti 34 ning Vabariigi Valitsuse 2. oktoobri 1991. a. määruse nr. 202 "Õigusvastaselt võõrandatud vara tagastamise ja kompenseerimise keskkomisjoni ning maakonna- ja linnakomisjonide moodustamise kohta" (RT 1991, nr. 35, art. 432) punktide 4 ja 6. Kohalik komisjon paigutab oma otsuse õigusvastaselt võõrandatud vara toimikusse ning saadab otsuse ära kirja 10 päevajooksul otsuse vastuvõtmise päevast arvates õigustatud subjektidele, tehes neile ühtlasiteatavaks varatagastamise korra.

Vara tagastamise otsustamine

23. Õigustatud subjektidele vara tagastamise otsuse teeb vara asukoha järgne valla-, linna- või alevivalitsus ning ühistatud vara suhtes vastav põllumajandusreformi komisjon.

24. Varatagastamise otsustatakse kohaliku komisjoni otsuse, õigusvastaselt võõrandatud vara toimiku ning tagastamiskorraldava kohaliku omavalitsuse täitevorgani poolt täiendavalt kogutud materjalide alusel. Kohaliku komisjoni saadab õigusvastaselt võõrandatud varatoimiku valla-, linna- või alevivalitsusele 10 päevajooksul komisjoni otsuse tegemise päevast arvates.

25. Valla-, linna- või alevivalitsus, asudes ette valmistamavara tagastamise otsustamist, määrab kindlaks, milliseid asjaolusid on vaja otsustamiseks täiendavalt tõendada jamilliseid dokumente hankida.

Vajadusekorral kutsutakse välja õigustatud subjektid või nende volinikud, et neid informeerida vara tagastamise ettevalmistamiseks käigust ja lahendamist vajavate küsimustest ning samuti selleks, et kaaluda võimalust rakendada varatagastamise kiirendatud menetlust.

26. Õigustatud subjektidel on õigus saada vastavalt valla-, linna- või alevivalitsuselt informatsioonivara tagastamise ettevalmistamiseks käigukohta, osavõtvara tagastamiseks vajaliku dokumentatsiooni ettevalmistamisest, esitada täiendavaid dokumente ja õiendeid ning nõudameetmete rakendamist varasäilimise tagamiseks. Pärast otsuse (vastavalt käesoleva korrapunktile 19) vastuvõtmist kohaliku komisjoni poolt võib bainult õigustatud subjektiden õusolekul anda rendile tagastamisele kuuluvat vara, sealhulgas maad, väljaüürida või rentida tagastamisele kuuluvates hoonetes vabavõivabanevat pindanin g vahetada elamis pinda tagastamisele kuuluvates elamutes.

27. Vastavalt omandireformi aluste seaduse paragrahvi 12 lõike 3 punktile 2 tagastatakse ainult vara, mis on säilinud endisel individualiseeritaval kujul.

Kui valla-, linna- või alevivalitsusel on tekkinud kahtlus vara endisel individualiseeritaval kujul säilimise suhtes, teeb ta maa- või linnavalitsuse poolt määratud ekspertidele ülesandeks koostada selles küsimuses põhjendatud arvamus. Ekspertide arvamus kuulub kinnitamisele valla-, linna- või alevivalitsuse poolt.

Ekspertiisimääramisest teatatakse õigustatud subjektile, kellel on õigus esitada ekspertidele tõendeid ja dokumente.

28. Varaloetakse üldjuhul individualiseeritaval kujul säilinuks, kui on säilinud selle kuju ja suurus.

Ehitised loetakse endisel individualiseeritaval kujul säilinuks ka siis, kui nende põhiostarbel kasutatav kubatuur on ümberehituse tõttu suurenenud või vähenenud mitte rohkem kui 1/3 ulatuses.

Laevad loetakse endisel individualiseeritaval kujul säilinuks ka siis, kui kapitaalremondi või ümberehitamiseks käigus on muudetud laeva kasutusotstarvet ning vahetatud või paigaldatud uusi jõu-, navigatsiooni-, elektri- ja sideseadmeid.

Põllumajandusinventar ja tootmishoonete sisse sead loetakse endisel individualiseeritaval kujul säilinuks ka siis, kui need pole tehniliselt korras või on kasutusel muuks otstarbeks.

Elamut ei loeta endisel individualiseeritaval kujul säilinuks, kui elamu on pärast õigusvastast võõrandamist kastäiesti või olulises osas elamiskõlbmatuks muutunud ja kuiselle on omal kulul uuesti elamiskõlblikuks ehitatud füüsilised isikud, kes vara tagastamise otsustamise ajal tüürilepingu alusel selle elavad.

29. Vara tagastamise otsuse ettevalmistamisel kontrollitakse, kas ei esine asjaolusid, mis omandireformi aluste seaduse paragrahvi 12 lõike 3 punktide 3-6 ning lõike 4 kohaselt välistavad vara tagastamise või nõuavad teatavatel isingimustet äitmist. Nende küsimuste lahendamisel tuleb juhinduda "Avaldusteläbivaatamise korra" punktide 31 ja 32 sätestest.

30. Varamaksumuse määramisenin g maksumuse vähenemise kompenseerimise kord määratakse kindlaks seadusega.

31. Õigustatud subjektide taotlusel või nõusolekul võib varatagastamine toimuda kiirendatud menetlusega. Selle kohaselt juhul, kui õigustatud subjektid kinnitavad kirjalikult, et nad einõuavaraväärtuse vähenemise egamaksumuse tuvastamist ning taotleavad vara kohest tagastamist, võidakse neile varatagastada ilmaselle väärtuse kindlaksmääramiseta jahüvitusväärt paberite andmiseta.

32. Kui õigustatud subjekte on mitu ja vara on võimalikult jagada ning õigustatud subjektid on kokku leppinud varajagamisesuhtes, määratakse igale õigustatud subjektile osavarast vastavalt õigustatud subjektide kokkuleppele. Nimetatud kokkuleppe peab olema kirjalik, millele õigustatud subjektide allkirjad peavad olema tõestatud notariaalselt või valla-, linna- või alevivalitsuses.

33. Kui var pole natuuras jagatav või kui õigustatud subjektide jõua vara natuuras jagamisesuhtes kokkuleppele, määratakse igale õigustatud subjektile mõtteline osavarast, võttes aluseks kohaliku komisjoni otsuse.

34. Kui õigustatud subjekte on mitu ning varatagastamist taotleb bainult üks või osa neist, tagastatakse varast vastavalt omandireformi aluste seaduse paragrahvi 12 lõikele 2 neile õigustatud subjektidele, kes tagastamist taotlesid. Varatagasisaanud isikud peavad teistele õigustatud subjektidele kompenseerima nende osa, võttes aluseks vara maksumuse.

Kui varakson maa, mistagastatakse ühele või mitmele pärijale, kompenseeritakse teistele pärijatele nende osamaareformi seaduse paragrahvi 14 lõikes 4 sätestatud korras.

35. Õigustatud subjektidel on kuni vara tagastamiseotsuse vastuvõtmiseni õigusmuutaomatahet, mison väljendatud õigusvastaselt võõrandatud vara tagastamisejakompenseerimiseavalduses.

Omataotluse muutmiseks tuleb neil esitada valla-, linna- või alevivalitsusele kirjalik avaldus.

36. Otsusvara tagastamise kohta tehakse õigustatud subjektidele teatavaks 10 päeva jooksul otsuse tegemispäevast arvates. Samaaegselt teatatakse neile vara üleandmise aegjakoht.

37. Vastavalt seaduse "Endisel individualiseeritava kuuksäilinud õigusvastaselt võõrandatud vara tagastamise kiirendamise kohta" paragrahvidele 4 ja 5 tuleb punktis 31 märgitud menetluse korras vastuvõetud otsus avaldada ühe nädala jooksul vara asukohajärgses kohalikus ajalehes. Kuukahe nädala jooksul, arvates vara tagastamise otsuse ilmumise kohalikus ajalehes, esitatakse vara kohta õigustatud nõue teise isiku poolt, kuulub vara tagastamisele üldkorras.

Vara tagastamine õigustatud subjektidele

38. Õigustatud subjektidele varatagastamiskorraldavad valla-, linna- ja alevivalitsused ning põllumajandusreformikomisjonid.

39. Vastavalt omandireformi aluste seaduse paragrahvi 12 lõikele 1 on riigi- ja kohaliku omavalitsuse organid, teised juriidilised ja füüsilised isikud, kelle omanduses või valduses on õigusvastaselt võõrandatud vara, kohustatud selle õigustatud subjektidele tagastama.

Varatagastamise aluseks on valla-, linna- või alevivalitsuse otsus vara tagastamise kohta. Ühistatud varatagastatakse põllumajandusreformi komisjoni otsuse alusel.

40. Õigustatud subjektid, kes on taotlenud vara tagastamist, on kohustatud sellele vastavalt vara tagastamiseotsusele vastuvõtma.

41. Vara tagastatakse üldjuhul vara üleandmise aktiga.

42. Kui õigustatud subjekte on mitu ning tagastatav vara on vastavalt tagastamiseotsusele jagatud natuuras õigustatud subjektide vahel, koostatakse vara üleandmise akt iga õigustatud subjekti kohta eraldi.

Kui õigustatud subjekte on mitu ning vara on vastavalt varatagastamise otsusele jagatud õigustatud subjektide vahel mõtteliseks osadeks, koostatakse kogu vara kohta ühine üleandmisakt.

43. Vara üleandmise juures võib viibida peale vara üleandjajavastuvõtjate ning üleandmist korraldava kohaliku omavalitsuse organiesindaja ka üleandjajavastuvõtjapoolt kutsutud tunnistajad.

44. Vara üleandmise aktis fikseeritakse vara üleandmine õigustatud subjektidele ning tuuakse ära järgmised andmed:

1) akti koostamise aeg ja koht;

2) andmed vara üleandja ja vastuvõtjate kohta;

3) andmed üleandmisakti koostamise juures viibinud ametiisikute ja tunnistajate kohta;

4) üleandmise aluseks olev vara tagastamise otsus;

5) vara nimetus, koosseis ja iseloomustus (võib olla ka akti lisana);

6) õigustatud subjektide kohustused, mison seotud varatagastamisega;

7) muud tagastatava varaga seotud andmed, mison olulised õigustatud subjektide õiguste ja kohustuste seisukohalt.

Aktile kirjutavad alla vara üleandja ja vastuvõtjad ning üleandmise juures viibinud ametiisikud ja tunnistajad.

45. Vara üleandmise akti üks eksemplar pannakse õigusvastaselt võõrandatud vara toimikusse, üks antakse vara üleandjale ning ülejäänud vara vastuvõtjatele, arvestusega iga õigustatud subjektile üks eksemplar.

46. Koos tagastatava varaga antakse õigustatud subjektidele üle vara juurde kuuluv dokumentatsioon, võtmed ja muud esemed.

47. Kui vara (maa, ehitised jms.) omandiõiguse ülemineku kuulub registreerimisele riigis, on vara vastuvõtjakoostatud vara registreerima vastavalt sellele kohastele eeskirjadele.

48. Omandiõigustagastatud varalelähbvaraõigustatudsubjektidele üle üldjuhul vara üleandmiseaktiallakirjutamise päevast, kui vara tagastamise otsuses või ülendmiseaktis pole ette nähtud teisiti.

Omandiõigusregistreerimisele kuuluvale varalelähbüheselle vara vastavas korras registreerimise päevast.

III. Õigusvastaselt võõrandatud maa tagastamise kord

49. Õigusvastaselt võõrandatud maa (edaspidi - maa) õigustatud subjektidele tagastamise otsustab maa asukohajärgne valla-, linna- või alevivalitsus, võttes aluseks kohaliku komisjoni otsuse, õigusvastaselt võõrandatud varatoimikuning maa tagastamiseks täiendavalt kogutud dokumendid.

Asendusmaa andmise kord määratakse kindlaks eri õigusaktiga.

50. Maa tagastamise otsuse vastuvõtmiseks vajalikud dokumendid kogub või koostab valla-, linna- või alevivalitsus võite ma tellimisel riigi maakorraldus asutus või vannutatud maamõõtja.

Neist dokumentidest koostatakse maa tagastamise toimikning maatu ki piirid tähistatakse looduses ajutiste piirimärkidega.

51. Vastavalt konkreetsetele asjaoludele paigutatakse maa tagastamise toimikusse järgmised dokumendid:

1) kohaliku komisjoni otsuse ära kiri (vastavalt käesoleva korra punktile 19);

2) õigustatud subjektide poolt maareformi seaduse paragrahvi 14 alusel sõlmitud kirjalikud kokkulepped;

3) õiend tagastataval maal paiknevate hoonete jarajatistega nende kuuluvuse kohta ning nende omanike ja õigustatud subjektide poolt maareformi seaduse paragrahvide 9 ja 10 alusel sõlmitud kokkulepped;

4) tagastataval maal asuvate hoonete kaasomanike poolt maareformi seaduse paragrahvi 12 alusel sõlmitud kirjalikud kokkulepped;

5) maareformi seaduse paragrahvi 19 lõike 3 alusel tehtud maa tagastamise nõude õiguse loovutamise avalduste ära kirjad;

6) valla-, maa- või alevivalitsusega kooskõlastatud tagastatava maa piiride plaan, millel on näidatud õigusvastaselt võõrandatud maa, seniste maakasutuste ja tagastatava maapiirid ning millel on kõigi seniste maakasutajate ja õigustatud subjektide allkirjad;

7) õiend tagastatava maa suhtes kehtivat ning maareformi seaduse paragrahvist 18 tulenevate piirangute kohta, mis on kooskõlastatud vastavate asutuste ja ametiisikutega;

8) maareformi seaduse paragrahvi 14 lõike 4 alusel pärijate poolt koostatud kirjalik kohustus tasuda riigile oma võlgteistele pärijatele makstud kompensatsiooni eest;

9) dokumendid, mis tõendavad maa õigusvastase võõrandamise aegset maksumust (ostu-müügilepingu ära kiri, väljavõte maksualuste maade nimekirjast, hindamisakt jt.);

10) tagastataval maal asuva metsa metsatehniline kirjeldus või muu metsa iseloomustav dokument;

11) tagastatava maa maksustamishinna määramise akt;

12) pindalade määramise õiend ja maade eksplikatsioon;

13) väljavõte linna või asula planeeringust või maakorralduse kavast;

14) maatagastamise projekt plaan, looduses üleandmise tähtaeg ja kord;

15) valla-, linna- või alevivalitsuse määruse eelnõu maa tagastamise kohta;

16) muud dokumendid, millel on tähtsus maa tagastamise seisukohast.

52. Käesoleva korra punkti 51 alapunktides 2, 3 ja 4 ettenähtud kokkulepetel ning alapunktis 8 märgitud kirjalik kohustusel peavad allkirjad olema tõestatud notariaalselt või valla-, linna- või alevivalitsuses.

53. Valla-, linna- või alevikomisjon saab enne maa tagastamise otsustamist maa tagastamise toimiku (vastavalt käesoleva korra punktile 51) vastava maakonna või vabariikliku linna maa-ametile kooskõlastamiseks. Maa-amet annab oma seisukoha ühe nädala jooksul toimiku saamise päevast arvates.

54. Enne maa tagastamise otsustamist peab valla-, linna- või alevivalitsus välja selgitama, kas ei ole esitatud taotlust selle maariigimandusse jätmise võimunitsipaalomandusse andmise kohta.

Kui Riigi Maa-ameti andmeil on selline taotlus olemas, tuleb maa tagastamise otsustamisega oodata kuninimetatud taotlusteläbivaatamiseni.

55. Kui maa tagastamine eeldab maakasutuseümberkorraldamist, tellib valla-, linna- või alevivalitsus asulaplaneeringu võimakorraldusekava, mis jääb maakasutuse ümberkorralduse aluseks.

56. Kui maakonna maa-amet on kooskõlastanud talle saadetud maa tagastamise toimiku, otsustab valla-, linna- või alevivalitsus maa tagastamise küsimuse üldjuhul ühe nädalajooksul toimiku tagasisaamise päevast arvates.

57. Vastavalt konkreetsetele asjaoludele märgitakse valla-, linna- või alevivalitsuse määruses maa tagastamise kohta:

1) kohaliku komisjoni otsuse kuupäev ja number;

2) andmed õigustatud subjektide kohta ning neile tagastatavavara osade suurus vastavalt kohaliku komisjoni otsusele;

3) õigusvastaselt võõrandatud maa asukoht, kinnistunumber, pindalamaksualusning maa väärtus enne 1940. a. 23. juulit, arvestatuna kehtivates Eesti kroonides;

4) igale õigustatud subjektile tagastatava maapindalajaseisund;

5) tagastataval maal paiknevad hooned, jarajatised, nendemanikud või tiitlipärased valdajad;

6) tagastatava maa suhtes kehtiv kaitseriim, kolmandate isikute õigused ning muud piirangud ja kohustused maa kasutamisel;

7) andmed seniste maakasutajate kohta, nendemaakasutamise õiguselõpetamine ning neile maareformi seaduse paragrahvi 36 lõike 4 alusel maa andmise ning tekitatud kahju hüvitamise kord;

8) maa looduses üleandmise tähtaeg ja kord;

9) maa osalise mittetagastamise korral keeldumise põhjenduskoos viitega maareformi seaduse vastavale paragrahvile;

10) tagastataval maal lasuvad kohustused ja nendetaitmise tähtsajad ja kord (sealhulgas riigipoolte isetele pärijatele makstava kompensatsiooni suurus);

11) muud andmed, mis valla-, linna- või alevivalitsuse arvates on olulised.

58. Maa tagastamisest keeldumise kohta teeb valla-, linna- või alevivalitsus määruse, milles peab olema märgitud maata tagastamata jätmise põhjus ja seaduslik alus viitenamaareformi seaduse paragrahvi 6 lõike 2 vastavale punktile.

59. Maa tagastamise määrustehakse vähemalt neljaseks exemplaris, millest üks pannakse õigusvastaselt võõrandatud varatoimikusse, teine saadetakse maakonna maa-ametile, kolmas antakse kahe nädala jooksul pärast määruse tegemise senisele maakasutajale ning ülejäänud antakse sama aja jooksul õigustatud subjektidele - igapähele üks exemplar.

60. Maa tagastamise toimikut säilitatakse alaliselt maakonna maa-ametis, kuhu see saadetakse kahe nädala jooksul pärast maata tagastamise määruse vastuvõtmist.

61. Avalduse tagastatud maa omandiõiguse registreerimiseks peab õigustatud subjekt esitama maakonna maa-ametile ühekuu jooksul maa tagastamise määruse kättesaamise päevast arvates.

62. Maakonna maa-amet kontrollib maa tagastamise määruse jamaa tagastamise toimikute materjalide vastavust seadustele, Vabariigi Valitsuse määrustele, jamaa korralduste toimingu idreguleerivatele juhenditele. Puuduste esinemisel tagastab maa-amet materjalid valla-, linna- või alevivalitsusele, teatades sellest registreerimisavalduse esitanud isikule.

Nõuetekohaselt vormistatud maata tagastamise registreerib maakonna maa-amet riiklikus maakatastris.

63. Omandiõigus tagastatud maale läheb õigustatud subjektile ülepäeval, millal maata tagastamine registreeriti riiklikus kinnistusregistris.

Kuni riikliku kinnistusregistri asutamiseni registreeritakse maa tagastamine riiklikus maakatastris ning õigustatud subjektile antakse omandiõiguse ajutisetõendina väljavõte maakatastrist.

64. Tagastatud maa alalistepiirimärkide gatahistamiseks pöördu bomanik vastavakirjalikutaotlusega

riigimaakorraldus asutuse või vannutatud maamõõtja poole.

65. Maaomandi tähistamine alaliste piirimärkide registreeritakse riiklikus maakatastris või riiklikus kinnistusregistris riigimaakorraldusasutuse või vannutatud maamõõtja poolt esitatud kinnistu plaani alusel, mille kinnitavad oma allkirjaga riigi maakorraldusasutuse ametiisik või vannutatud maamõõtjaja maa omanik. Kinnitatud kinnistu plaan asendab maatagastamise akti.

IV. Ühistatud vara tagastamise kord

66. Ühistatud vara tagastatakse õigustatud subjektidele põllumajandusreformikomisjoni otsusega vastavalt omandireformialuste seadusele ja põllumajandusreformi seadusele.

67. Põllumajandusreformi komisjoni saab kohaliku komisjonilt õigusvastaselt võõrandatud vara toimikuvõi andmed toimikus olevate taotluste ja tõendite kohta ühistatud vara osas.

Nimetatud andmetening komisjoni enda poolt kogutud dokumentide alusel teeb põllumajandusreformikomisjon kindlaks ühistatud vara endise (õigusjärgse) omaniku, varakoosseisujamaksumuse ning vara väärtuse muutumise ühistamise aegse väärtusegavõrreldes.

68. Kui varem ühistatud vara kohta õigusvastaselt võõrandatud varatoimikut avatude iole, koostab põllumajandusreformikomisjon ühistatud vara toimiku temapooltsaadud, kogutud ja koostatud dokumentidest.

69. Ühistatud vara suhtes õigustatud subjektid määratakse kindlaks kohaliku komisjoni otsusega.

Kui põllumajandusreformikomisjon on oma otsusega teinud õigesti kindlaks õigustatud subjektid, võib kohaliku komisjon piirduda põllumajandusreformi komisjoni otsuse kinnitamisega.

70. Vastavalt konkreetsetele asjaoludele

märgib põllumajandusreformi komisjon oma otsuses ühistatud varatagastamise kohta:

- 1) andmed ühistatud vara endise (õigusjärgse) omaniku kohta;
- 2) andmed õigustatud subjektide kohta;
- 3) endisel individualiseeritaval kujul säilinud tagastatavavara kirjeldus ja koosseis;
- 4) tagastatava vara ühistamise aegne maksumus ja tagastamise aegne maksumus ning nende maksumuste vahe;
- 5) omandireformialuste seaduse paragrahvi 12 lõike 3 punktist 4 ja lõike 4 tulenevad õigused ja kohustused;
- 6) omandireformialuste seaduse paragrahvi 12 lõike 6 tulenevad andmed varasihtotstarbelise kasutamise kohustuse kohta;
- 7) omandireformialuste seaduse paragrahvi 12 lõike 2 tulenev vara tagasisaajakohustus kompenseerida teistele õigustatud subjektidele nende osa;
- 8) vara üleandmise aeg ja koht;
- 9) muud selle vara tagastamise suhtes olulised andmed.

71. Põllumajandusreformi komisjoni otsuses ühistatud varatagastamise taotluserahuldamata jätmise kohta peavad olema toodud taotluse rahuldamata jätmise põhjendus ja viited vastavatele seadusesätetele.

72. Põllumajandusreformi komisjoni otsus tehakse 10 päevajooksul vastuvõtmise päevast arvates teatavaks õigustatud subjektidele ning vara üleandvale ühismajandile.

73. Ühistatud vara tagastatakse õigustatud subjektidele vara üleandmise aktiga. Vastavalt konkreetsetele asjaoludele märgitakse üleandmisakti:

- 1) põllumajandusreformikomisjoni otsus varatagastamise kohta;
- 2) andmed vara üleandja kohta;
- 3) andmed õigustatud subjektikohta, kellele vara üleantakse;
- 4) andmed üleantavavara kohta (kirjeldus ja koosseis, maksumus vara võõrandamise ja tagastamise ajal);
- 5) vara tagasisaamisega kaasnevad kohustused;
- 6) tagastatava vara omandiõiguse ülemineku aeg;

7) muud oluliseks peetavad andmed.

74. Ühistatudvaratagastamiseaktilekirjutavad allühismajandi esindaja, õigustatud subjektid ning põllumajandusreformi komisjoni esindaja.

75. Varaüleandmise akti ühe eksemplarisavadigavaravastuvõtnud õigustatud subjekt ning varaüleandevühismajand, üleandmise akti üks eksemplar pannakse vara toimikusse.

KINNITATUD
Vabariigi Valitsuse
5. veebruari 1993. a.
määrusega nr. 36

Vabariigi Valitsuse 28. augusti 1991. a. määrusega nr. 161 kinnitatud "Õigusvastaselt võõrandatud vara tagastamise ja kompenseerimise avalduste esitamise ja läbivaatamisening tõendite esitamise ja hindamise korras" tehtavadmuudatused ja täiendused

1. Asendada:

- 1) punkti 4 esimeses lõigus sõnad "27. detsembrini 1991. a." sõnadega "17. jaanuarini 1992. a.";
- 2) punkti 4 neljandas lõigus sõnad "27. detsembriks 1991. a." sõnadega "17. jaanuariks 1992. a." ning sõna "pikendatud" sõnaga "ennistatud";
- 3) punkti 5 teises lõigus sõnad "27. detsembrist 1991. a." sõnadega "17. jaanuarist 1992. a.";
- 4) punkti 10 teises lõigus sõnad "27. detsembriks 1991. a." sõnadega "17. jaanuariks 1992. a.".

2. Jätta punktist 14 välja teine lõik.

3. Sõnastada punkti 16 viies, kuues ja seitsmes lõik järgmiselt:

"Kohtuväliselt repressseeritud jaalusetultsüüdimõistetud isikute rehabiliteerimise seadusega rehabiliteeritud isikutel võinende pärijatel piisab õigusvastaselt võõrandatud varatagastamise ja kompenseerimise taotlemise dokumendi esitamisest, millest nähtub kohtuväliserepressseerimine või nimetatud seaduses osutatud paragrahvide järgisüüdimõistmine. Kui taotlejal on rehabiliteerimistõend, võib ta esitada selle.

Kui varajäeti maha reaalse repressioonihutõttu, tuleb talitadavastavalt seadusele "Varavõõrandamise õigusvastasuse tõendamisel lihtsustatud korra kehtestamise kohta" (RT 1991, nr. 43, art. 518).

Kui vara on võõrandatud ebaseaduslike otsuste või ametiisikute omavoli tõttu ning selle kohta ei laiene seadusega "Varavõõrandamise õigusvastasuse tõestamise lihtsustatud korra kehtestamise kohta" ettenähtud kord, tuleb võõrandamise õigusvastasust tõendada kohtu korras. Taotlejal on sel juhul õigus pöörduda nimetatud asjaolude tõendamiseks kohtusse ühekuu jooksul pärast seda, kui kohaliku omavalitsuse täitevorgan on esitanud isikule seadusest tulenevate nõude tõendada varavõõrandamist kohtu korras."

4. Asendada punkti 30 viimane lause järgmise lausega:

"Taotleja võib muuta oma soovivaratagastamise või kompenseerimise kohta kuni vara tagastamise või kompenseerimise otsuse vastuvõtmiseni, teatades sellest kirjalikult avalduse vastuvõtjale."

5. Sõnastada punkt 35 järgmiselt:

"Kohaliku komisjoni otsus tehakse 10 päeva jooksul teatavaks taotlejale (taotlejatele), kellel on otsusegamittenõustumise korral õigus pöörduda 10 päeva jooksul otsuse saamise päevast arvates kaebusega vabariikliku linna valitsuse või maavalitsuse poole, kes peab tegema otsuse ühe kuu jooksul kaebuse saamise päevast arvates. Selle otsusegamittenõustumise korral võib taotleja 10 päeva jooksul edasi kaevata keskkomisjonile, kes peab tegema otsuse ühe kuu jooksul kaebuse saamise päevast arvates.

Kui vaidlustatud küsimuses on tehtud kohtuotsus, siis kohtu poolt otsustatud küsimuses kaebusi halduskorras sisuliselt läbiei vaadata".

Õiend

Lisatud avaldamisandmed.